

ПРОГРАМА ЗА ПЕРИОДОТ 2023-2026

Клучни подрачја и цели

Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје ги има лоцирано следниве клучни подрачја за развој на Институцијата:

- Научно истражувачка работа
- Високообразовна дејност
- Интернационализација и меѓународно вмрежување

Во првото клучно подрачје Научно истражувачка работа ги имаме детектирано следните клучни цели:

- Унапредување на научно-истражувачката дејност
- Зголемување на научно- истражувачката продуктивност и квалитет
- Зголемување на видливоста на научно-истражувачката дејност на Институтот

Во второто клучно подрачје Високообразовна дејност ги имаме детектирано следните клучни цели:

- Унапредување на квалитетот на наставата
- Подобрување на условите за студирање
- Дигитална трансформација

Во третото клучно подрачје Интернационализација и меѓународно вмрежување ги имаме детектирано следните клучни цели:

- Зголемување на учеството на научни-истражувачкиот кадар во меѓународни истражувачки проекти и иницијативи
- Интернационализација преку вмрежување со универзитети и високообразовни институции преку користење на Еразмус плус шемите за мобилност на академскиот кадар и студентите
- Трансфер на технологии

Прв дел: План за работа во делот на научни-истражувачката работа на Институтот

А. Фундаментални истражувања

I.

Институтот е активен на полетот на фундаменталните истражувања од подрачјата на општествените и хуманистички истражувања, и во периодот на 2023-2026 година има за цел да се насочи кон продлабочувањето интердисциплинарните врски помеѓу општествените и хуманистички науки и природните и егзактни (STEM) науки

- Епистемолошка студии посветени на проблемот на формализација на аргументацијата во хуманистичките науки, особено во филозофијата на науката, социологијата на научната и технолошка општествена промена, политичката и економска теорија на субјективитетот и социјалните права во ерата во забрзан технолошки развој и автоматизиран труд. Во овој дел, Институтот комплетира второ меѓународно истражување од областа и со оглед на позитивниот одек во академската заедница на ниво на Европа и САД со кои е вмрежен, се покажува потреба да се продлабочува овој тип на фундаментални истражувања со цел еден ден да се дојде и до решенија на нивна практична примена. Иако е тешко да се замисли формализација на споделен јазик од хуманистичките и општествените науки од една страна, и егзактните и природни науки (и полето на LIVE науките како дел од STEM), фактот дека во 2023 мобилизираваме врвни светски имиња од Европа и САД за COST апликација под наше водство е знак дека овој смел теориски експеримент има подлога и Институтот одлучи доколку не добие COST поддршка да продолжи да ја развива оваа мрежа и идеја преку уште една COST апликација и Horizon Europe. Научните кадри е потребно да се обучат за програмирање во Python што овозможува доволно ниво на формализирана комуникација и продлабочување на SSH (social sciences and humanities) и STEM науките, како и STEAM и LIVE. Во рамки на мрежата на четири универзитети во која учествува Институтот, School of Materialist Research, ќе се работи на симпозиуми на токму оваа проблематика и отаде 2026, а и ќе се обезбедат фондови од донатори, првенствено поддршка од Бергруен Институтот Европа. Во оваа смисла ќе се продлабочи врската со Center for Philosophical Technologies на Arizona State University. Проектот во рамки на EIDE конзорциумот за соработка во високото образование поддржан од Еразмус, реализиран под наше водство од четири универзитети, под наслов Innovation-oriented Education in the Era of the 'Twin Transition': Focus on Southeast Europe" беше фокусиран на фундаментални истражувања во првиот дел од своите активности, но во 2024 се фокусира на примена и анализа на пазарот на труд во ера на автоматизирано производство како и одлив на мозоци во ера на дигиталната транзиција и подемот на дигитален труд на далечина. Ова е доказ

за иманентната испреплетеност на фундаменталните и применети науки на кои сме и посветени уште од нашата иницијална мисија декларирани во основачките документи.

- Во овој дел на својата работа, Институтот прави пробив во развојот на самите подрачја во кои е активен со своите фундаментални истражувања (кои постојано креираат мостови со примената), и со самото тоа и својата меѓународна видливост овозможува промоција на македонската наука на европски и светски план.

II.

Институтот е посветен на фундаментални истражувања од политичката филозофија, како и филозофијата на правото, социологијата и родовите студии, студиите на политики кои се по дефиниција применети студии но поседуваат свои сопствени елементи на фундаментални истражувања, а во периодот на следните три години ќе се посвети особено на компаративните истражувања на правните системи, управните системи и родовите студии во контекст на кризата на постструктурализмот. За оваа цел научниот кадар ќе се насочи да приредува специјални броеви на меѓународни журналы, како на пример *Techporhany*, *Teechniques*, *Ангелаки* и други, но првенствено на платформите овозможени од Европската комисија и нејзините програми кои овозможуваат потполн отворен пристап (EIDE ALATKATA VO AKCISKI PLAN) но и оние во САД, каде веќе издадовме open access приреден зборник од областа на фундаменталните студии на илиберализмот во *George Washington University: Institute for European and Eurasian studies* (link: "Illiberal Democracies" in Europe: An Authoritarian Response to the Crisis of Illiberalism Edited by Katerina Kolozova and Niccolò Milanese, 2023). Во оваа смисла во следните три години треба да се продлабочи соработката со овој универзитет и истражувачка програма и да се овозможат визитинг соработки, како и идни студии и публикации од областа на фундаменталните истражувања на политичката филозофија, филозофија на право, политички науки и нивните форми на интердисциплинарни студии со димензија на применети науки како мулти-проблемски студии на политики, што е, впрочем, главното поле на истражувачка работа .

- Како одговор на новите долгорочни приоритети на новата Европската истражувачка област 2030 (New ERA 2030), односно сообразувајќи се со новите научно-истражувачки и високообразовни цели на Европа во контекст на „двојната транзиција“ (дигитална и зелена), Институтот се фокусира на фундаментални истражувања во областа на образовните науки (educational studies) како интердисциплинарно подрачје кои се на границите на

применетата наука: образование во ерата на дигитализација и нови инфраструктурни/институционални форми на образование кои ги препорачува Европскиот парламент и неговите тела, адаптирани за новата ера на технолошки развој до автоматизација на трудот и процутот на работа на далечина, а тие форми се микро-колеџи, напредни научни центри со истражувачки фокус во областа на технолошките иновации во секое поле на општествено-економска активност (од производство на храна до култура – ние како институт за политики, се интересираме за институционално-инфраструктурните алтернативни форми кои може секое научно подрачје и област да го искористи, откако ќе ја докажеме неговата применливост во рамки на студија која граничи со применетите студии), фундаментални истражувања со нивна применливост на ум во областа на културни студии и креативни индустрии, и секако, како и до сега, во соработка со Шведскиот институт за наука работа на програмата „Премин од теорија во пракса и назад од областа на родовите студии.“

- Научно наставниот кадар се охрабрува наместо само статии во стручни списанија и приредени зборници, да настојува да издава и монографии, особено во делот на хуманистичките фундаментални науки бидејќи оваа долга форма е најсоодветна за истражувања кои треба да направат пробив во самото поле на истражување како што е филозофија на право, политичка филозофија, политички науки, правна теорија на политички систем и слично.

В. Применети истражувања

I.

Согласни со дефиницијата на разликите и сличностите, одвоеноста и поврзаноста на фундаменталните и применетите научни истражувања дадена од Националниот совет за наука на Република Северна Македонија, според која теоретизирањето и апстрактната научна идеја може да имаат (но не и нужно да ја имаат) предвид некоја идна примена на истражувањето, или пак таа независно да произлезе од претходни фундаментални истражувања – но и обратно, некогаш применетата анализа на одредена теорија прави пробив и тектонски поместувања во самата фундаментална наука со која е поврзана - Институтот својата мисија истакната уште при основањето ја сведува на мотото: работиме само теорија која антиципира можна примена во пракса но и практична анализа (особено анализа на политики) која може и мора да произведе нови теориски модели на интерпретација.

II.

Сепак, практичните и применети студии кои ги работиме во својата форма се разликуваат од фундаменталните, а проблематиките на кои се посветуваме во наредните три години се следниве:

- Анализи од областа на Кластер 3 реформите на ЕУ пристапување кои ги вплетуваат во нераскинлива врска научната иновација и технолошкиот развој како острица на планетарен економски и геополитички натпревар на континентот и со тоа на земјата (ова е парафраза на документите на Европската комисија за новата планетарна геополитика како прашање на технолошко-економски натпревар). Институтот веќе работи на 5 студии од оваа област од кои три се веќе во подготовка за публикување. Потребно е да се продлабочи работата на оваа проблематика и да се анализираат политики на институциите и да се дадат препораки за нивна адаптација на забрзаните промени во дигиталната економска реалност, особено во контекст на Кластер 3 реформите: до 2026 најмалку 10 вакви применети анализи е потребно да се произведат и исто така и јавно да се презентираат.
- Културни студии аплицирани на развојни планови на креативни индустрии кои овозможуваат високата култура да има своја економски одржлива логика, како и да се приближи до вештините и културата на претприемништво иманентно врзани со технолошки развој, од digital humanities – кои се веќе деценија стара идеја – до AI поддршка во музејските посети (кои може да бидат и онлајн) и занаетчиството и рачната изработка како област на плодна индустрија на дигитална трговија на далечина која е истовремено и промоција на нашето етнографско и етнологско културно богатство, како на македонското така и на другите заедници во државата. Во овој дел, Институтот нуди применети студии со развојни планови и консултантства (вклучувајќи и програмски физибилити студии), и тоа како на националните институции така и на ЕУ и ЕК телата и меѓународните организации активни во земјата. Институтот ова веќе го работел, но во наредните 3 години има за цел да се фокусира првенствено на модели на промена во овие подрачја, и да ги предлага и застапува пред институциите доколку има обезбедено грант, или пак да нуди консултантска анализа во истите области, како и сродните проблематики кои произлегуваат и од визијата за фундаменталните студии (на пример, демократија и социјална правда во контекст на дигитализирани институции и автоматизиран труд).
- Во наредните три години Институтот ќе ги продлабочи механизмите на обезбедување квалитет во своите основни активности од областа на применетите науки кои се состојат од повеќе-тематски или мулти-проблемски

анализи од областа на студиите на политики, родовите студии и културните студии, како и тренинзи токму на тема „од теорија до пракса“ односно развој на анализи и предлог-политики, кои се главната активност на Институтот за пролет и лето 2025 што ја изведува со Шведскиот институт за наука и е наменета за млади практичари и истражувачи од областа на родова еднаквост на Западниот Балкан.

- Видливоста на резултатите од анализите на политиките и нивното ставање во функција на позитивна општествена промена се, исто така, една од основните активности на Институтот: застапувањето и кампањите на подигање свест се неизоставен дел од секоја анализа на политиките спроведувана во Институтот. Во голем дел од нашата активност дејствуваме како тинк-тенк од подрачјето на повеќе-тематските студии на политиките. Со воспоставувањето на Мрежата за длабински применети анализи во Југоисточна Европа чиј иницијатор е Институтот а потписнички се Panteion University Athens, Univerzitet Rijeka, Institut za drustvenu teoriju I filozofiju – Beograd (Универзитет на Белград), Фондација за хуманистика – Софија, European Alternatives Think Tank (Paris-Berlin) формирана на почетокот на 2024, Институтот има намера да го прошири опфатот на своите анализи на политики и нивната видливост, особено во областа на ЕУ проширувањето и замислите на нови форми на европско интегрирање и градење европски идентитет (отаде, иако не како замена, на процесите на проширување).
- Мониторинг на медиумите од аспект на род, култура на што работи Институт уште од 2012 на покана на АВМУ или преку ИПА проекти, а во наредниот период треба да се фокусира и на мониторинг на медиумите на регионално ниво, првенствено на темата ЕУ интеграции за што е потребно да се воспостави соработка со Институтот за стратешки дијалог (Лондон/Берлин) и Жак Делор (Париз-Берлин).

С. Програмска заложба за периодот 2023-2026, како рефлексивна мисија на Институтот

Основната дејност на Институтот се состои од спроведување применети истражувања од областите на општествените науки и хуманистиката, засновани на длабински анализи во делот на фундаменталните истражувања. Наше основно поле е интердисциплинарната област на студиите на политики (policy studies), кое само по себе, иако подразбира фундаментална наука, е насочено кон примена и анализа на

примените на теориските концепции. Посветени сме на тоа низ нашата работа да покажеме дека дихотомијата помеѓу теоријата (доменот на фундаменталните истражувања) и праксата односно применетата анализа може и треба лесно да се премостува, особено доколку особината што ја определува работата е научната ригорозност и методолошката доследност како во делот на теоријата и концептуалниот експеримент така и во примената односно анализата и планот на примена. Уверени сме дека политичката и општествена теорија мора да биде поткрепена и оправдана со податоци но, исто така, и применлива. Затоа, политичките науки и студиите на политики, општествената теорија и теориските опити во хуманистиката со кои се зафаќаме мора секогаш да бидат преобразени во студии на политики адаптирани на темата/проблематиката со кои се занимаваат. Според филозофијата на работа на Институтот, односно нашиот епистемолошки најмал заеднички содржател, студиите на политики, пак, од своја страна, треба да служат како за конкретната цел за која се креирани така и како појдовна точка во градењето нови теории, и тоа следејќи ја патеката: од конкретното кон апстрактното. Практиката и применливоста ја оправдуваат теоријата, а не обратно.

Пост-пандемиската ера во Европа ги забрза процесите на нејзина реконцептуализација на поимите на демократија, вклученост, општествено-економски развој и на нејзините темелни вредности и принципи во согласност со таканаречената „двојна транзиција,“ дигиталната и зелената. Европа, не сведувајќи ја исклучиво на Европската Унија, во центарот на своите напори за сеопшто закрепнување го стави потполното преосмислување на образовниот и истражувачки инфраструктурен и човечки потенцијал како главен двигател на економската и општествена одржливост но и напредок. Според речиси сите стратешки документи на ЕУ кои го обележуваат влезот во третата деценија на веков, поимите на демократија, општествена вклученост и економска добросостојба како и процесите на ЕУ интеграција мора радикално да се преобмислат сообразени со контекстот на „двојната транзиција.“ Образованието и науката (или иновацијата) не се само обични аспекти на споменатите стратегии туку нивната срцевина. ИОХН-С се заложува да се зафати со длабинска анализа на овие процеси разбрани како органска целина. но и со активно застапување и преобликување на својата образовна програма.

Мотото на Институтот „тројното А“ (анализа, *advocacy* како застапување, академија) е редефинирано во согласност со процесите опишани во ова Дополнение на програмската заложба. Па така, „тројното А“ е дополнето со „тројно Д“ (со поимите на англиски):

– (*Democracy*) Демократија сообразена со европската „двојна транзиција“;

- (Digitalization) Дигитализација на образованието, економијата и владеењето;
- (Development) Развој по пат на иновација и општествена трансформација.

D. Истражувања на Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје: национална, регионална и меѓународна димензија на планот за научно истражувачка работа за периодот до 2026

D. Прв дел

Целта на „Институтот за општествени и хуманистички науки- Скопје“ не е само да придонесе за подобро разбирање на македонското, европското и глобалното општество туку и на истражувачките полиња во кои што е активен. Неговата долгорочна цел е да даде видливост на истражувачките процеси кои се одвиваат во рамки на сопствениот институционален како и поширокиот контекст на С. Македонија на меѓународната сцена, за што се користи со алатките на модерната технологија потпомогнат со неформални меѓу-универзитетски платформи во кои учествува како на пример School of Materialist Research (SMR) основан од Arizona State University, Eindhoven Academy of Design, Technical University of Vienna и Институтот за општествени и хуманистички науки-Скопје.

- Потребно е да се зголемат напорите за смели и оригинални фундаментални и применети истражувања, особено во правец на длабоката интеграција со егзактните и природните науки, и за таа цел да се организира жива и постојана активност на интернет (онлајн симпозиуми и семинари), но и во живо како летни школи кои постои можност да се организираат во соработка со CPT-Arizona State University, Бергруен Институтот Европа (Венеција), како и со придонес во кадар и содржина од Голдсмитс Универзитетот од Велика Британија. Во период 2023-2026 Институтот активно ќе работи на ова.
- Да го зголеми бројот на open access бази во кој е индексиран журналот на Институтот, Идентитети, и покрај EBSCO, CEEOL, DOAJ да се обиде со повторна апликација во Open Humanities како најпрестижна база но која претпоставува потполно бесплатен пристап.
- Иако Институтот и неговиот стручен журнал промовираат отворен пристап, научно-наставниот кадар во смисла на сите носители на научни звања (и

нивните наставни еквиваленти) на кои Институтот му е матична установа мора да продолжи со уште позасилена активност на објавување статии индексирани во комерцијалните бази како Scopus, Web of Sciences, и слично.

D. Втор дел

Во периодот 2023-26, Институтот, кој е првенствено активен во областа на мултипроблемските студии на политики, во својата работа на применети студии, треба уште потесно да се сообрази со европските приоритети, оние на ERA 2030 одразени и во приоритетите на стратешките документи на ЕНЕА како и во Еразмус програмите за поддршка во кои се промовира длабинската интердисциплинарна врска меѓу општествено-хуманистичките и STE(A)M науки со цел да се постигне економска конкуритивност на континентот по пат на научна иновација но и дигитална демократија и иновативно образование базирано на истражувачки процес како наставен стил или нова методика,

– (а) да произведе убедлива интерпретација на општеството (во неговата културно-политичка и родова комплексност), засновани на цврста аргументација, емпириски убедливо потврдена, врз чија што основа

– (б) креирање на политички решенија за овозможување и унапредување на институционални и културни трансформации во насока на инклузивно општество, засновано на социјална правда.

– Предизвикот да се толкуваат конкретните општествени реалности и да се пронаоѓаат веродостојни и изводливи решенија во делот на политиките (policy) во сооднос со дадената реалност е дополнителен предизвик за тестирање на теоретската значајност на концептите или на концептуалната апарати употребувани при социолошките и хуманистичките истражувања (како подрачја а не само во македонски контекст). Со други зборови, применетите истражувања имаат засебна цел на концептуална иновација служејќи како провокација за проверка на големите идеи кои имаат статус на силен авторитет во академијата.

- Институтот ќе продолжи со публикувања на применети студии (анализи, полиси брифови, полиси извештаи и слично) како на својот сајт, така и со индексирање во Централно и источноевропската база на публикации која има своја посебна категорија за применети студии (gray literature, од полиси мемоа и длабински студии до колумни)

ВТОР ДЕЛ ПЛАН ЗА РАБОТА ВО ДЕЛОТ НА ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје (ИОХН-С) е непрофитна истражувачка организација за применети општествени и хуманистички науки посветена на повеќе-тематските студии на политиките како и студиите на културата и родови студии како компонента интегрирана во овие две програми. Има статус на научна установа во областите на општествените науки и хуманистиката доделен од Министерството за образование и наука на Република Македонија (Решение за работа бр. 30) Институтот е акредитиран да врши високообразовна дејност на ниво на магистерски студии нудејќи повеќе-тематски студии на политиките, студии на културата, и завршување на студиите на оние запишани на претходно акредитираната програма по родови студии. Институтот поседува Еразмус+ повелба која го прави дел од европските високообразовни установи (2016-2020).

Цели и заложби за периодот 2023-2026

Институтот е посветен на долгорочните цели на ЕУ Агендата за модернизација и интернационализација на високото образование, прифаќајќи ги вредностите на Еразмус повелбата за високото образование на Европската унија. Уверени сме дека високото образование треба да му служи на критичкото промислување на општествената и економска стварност и да изумува нови можности и хоризонти по пат на научна, теориска и академска визија. Преобразувачкиот однос кон моментните општествени и економски стварности треба да е втемелен во научна ригорозност, применети истражувања и проверливи податоци. *Со други зборови, научната иновација во општествените и хуманистички науки, која се одвива на ниво на фундаменталните истражувања, и применетите студии насочени кон анализа на политики интегрално се поврзани со високото образование. Ова е филозофијата и клучната усвоена политика на Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје кога станува збор за високообразовната дејност што ја врши.*

ИОХН-С поседува ЕРАЗМУС чартер за Европски високообразовни институции ([ЕРАЗМУС чартер на Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје](#)). Воедно на следниот линк можете да ја погледнете нашата Еразмус изјава: ([Изјава ЕРАЗМУС ЧАРТЕР](#)). Исто така, Институтот е член на European Consortium for Humanities Institutes and Centers (European Consortium for Humanities Institutes and Centers).

Институтот е инклузивен во своите политики и силно ги охрабрува апликантите со посебни потреби (односно со физички предизвици). За ова категорија студенти и наставници се обезбедуваат дополнителни просторни услови каде што се вклучуваат

во наставата и сите останати студенти од групата (со други зборови, целата група ги користи дополнителните простории, а не само студентите со предизвици).

Еразмус чартер за Европски високообразовни институции

Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје од 2014 година е носител на Еразмус чартер за Европски високообразовни институции. Институтот во 2021 доби обновена награда на Европската Повелба за Високото образование за квалитет за периодот 2021-2027, и со тоа ја стави на мапата на извонредните европски високообразовни институции со вкупен резултат од 100.00 бодови (при праг од 76 бодови.) Подолу можете да ја прочитате Evaluation Summary, Erasmus Higher Education Charter Award for Quality for 2021-2027, Еразмус повелбата за Високо образование 2021-2027 година, Erasmus Policy Statement ECHE 2021-2027 и Еразмус насоките

[Evaluation Summary](#)

[Erasmus Higher Education Charter Award for Quality for 2021-2027](#)

[Еразмус повелбата за Високо образование 2021-2027 година](#)

[Erasmus Policy Statement ECHE 2021-2027](#)

[Еразмус насоки](#)

Меѓународно вмрежување

Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје во своето единаесетгодишно постоење е силно посветен на континуирано вмрежување со високообразовни институции од ЈЕИ, Европа и светот. Во моментот Институтот има потпишано меѓу институционални договори со Централноевропскиот Универзитет (Виена, Австрија), Универзитетот Јустакус Либиџ (Гисен, Германија), Факултетот за медиуми и комуникација (Белград, Србија), Пантеон универзитетот (Атина, Грција) и Пловдискиот универзитет „Паисиј Хилендарски (Пловдив, Бугарија). Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје има потпишано Меморандуми за соработка со следните институции: Утрехт Универзитетот (Утрехт, Холандија), Школата за економски и регионални студии од Универзитетот Македонија (Солин, Грција), Економскиот институт при Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ – Скопје (Скопје, Р.Северна Македонија), Универзитетот „Мајка Тереза“ – Скопје (Р.Северна Македонија), Фондација за хуманитарни и социјални истражувања – Софија (Софија, Бугарија), European Alternatives (Париз, Франција) и Europa Nova (Париз, Франција). ИОХН-Скопје е полноправен член на Европскиот конзорциум на институти и центри за хуманистика (ECHIC) и глобалниот Конзорциум на центри и институти од областа на

хуманистичките науки со седиште во САД (CHCI). Институтот во рамките на програмата Еразмус +. може да испраќа и прима студенти и предавачи до/од повеќе европски универзитети со кои има потпишано меѓу институционален договор. До периодот на 2026 Институтот има во план да се вмрежи по пат на билатерални Еразмус договори со универзитети од Централна Европа (Полска, Унгарија, Словачка), како и да спроведува истражувачки проекти во облик на конзорциуми кои понатаму ќе служат како база за нови научно-истражувачки и образовни проектни апликации.